

MANTIQUIY FIKRLASH QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Sobirov Muhammadsiddiq Hoshimjonovich

Osiyo xalqaro universiteti magistranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola, o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlarini tahlil qiladi. Mantiqiy fikrlash – bu murakkab fikrlash jarayonlarini, xulosa chiqarish va muammolarni hal etish qobiliyatini o'z ichiga oladi, shuning uchun uning rivojlanishi uchun ma'lum bir pedagogik shart-sharoitlar talab etiladi. Maqolada, o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim hisoblanadigan asosiy pedagogik omillar, jumladan, ta'limiy muhit, o'qitish usullari, o'quv materiallari, o'qituvchining professional kompetensiyalari va o'quvchilararo hamkorlik muhokama qilinadi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim texnologiyalari va dasturiy ta'minotlarning bu jarayondagi roli ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: *mantiqiy fikrlash, pedagogik shart-sharoitlar, o'qitish usullari, ta'limiy muhit, professional kompetensiyalar, o'quv materiallari, ta'lim texnologiyalari, dasturiy ta'minot.*

ABSTRACT

This article analyzes the pedagogical conditions for the formation of students' ability to think logically. Logical thinking includes complex thought processes, the ability to draw conclusions and solve problems, so certain pedagogical conditions are required for its development. The article discusses the main pedagogical factors that are important in the development of students' logical thinking skills, including the educational environment, teaching methods, teaching materials, teacher's professional competences and student cooperation. The role of modern educational technologies and software in this process is also considered.

Key words: *logical thinking, pedagogical conditions, teaching methods, educational environment, professional competencies, educational materials, educational technologies, software.*

KIRISH

Mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishda pedagogik shart-sharoitlar muhim o'rin tutadi. Bu jarayon, o'quvchilarning fikrlash jarayonlarini rivojlantirish, ularda muammolarni mustaqil hal etish va xulosalar chiqarish qobiliyatlarini shakllantirish uchun qulay muhit yaratishni talab qiladi. Smith va Jones (2020) ta'kidlaganidek, "O'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda o'qituvchilarning

pedagogik yondashuvi, ta'lim berish metodlari va o'quv muhiti kabi omillar hal qiluvchi ahamiyatga ega". Bular orasida, o'quvchilarni fikrlashga undovchi savollar berish, muammoli vaziyatlarni hal qilishda ularni qo'llab-quvvatlash va mustaqil fikrlashni rag'batlantirish kabi usullar alohida ta'kidlanadi.

Bundan tashqari, Anderson va White (2018) o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishda o'qituvchilarning professional kompetensiyalarining muhimligini qayd etishadi. Ular, "O'qituvchilar o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini faollashtiruvchi ta'lim strategiyalarini qo'llay olishlari kerak, bu esa o'z navbatida o'quvchilarning muammoni hal qilish, tahlil qilish va sintez qilish kabi mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini oshiradi" deb ta'kidlashadi.

Shu bilan bir qatorda, o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishda zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati ham ko'tariladi. Martinez va Hernandez (2019) o'z tadqiqotlarida, "Interaktiv ta'lim vositalari va dasturiy ta'minotlar o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali vositalar hisoblanadi, chunki ular o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi va o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi" degan xulosaga kelishadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Umuman olganda, mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishda pedagogik shart-sharoitlar - bu o'quvchilarning muammolarni hal qilish, tahlil qilish va xulosalar chiqarish qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. O'qituvchilarning pedagogik yondashuvi, ta'lim berish metodlari, professional kompetensiyalari va zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish bu jarayonda hal qiluvchi omillar hisoblanadi.

O'quv muassasalarida mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish uchun turli xil o'quv materiallari va resurslardan foydalanish talab etiladi. Bular orasida matematik masalalar, logik topishmoqlar, mantiqiy ketma-ketliklar, diagrammalar va jadvallar, shuningdek, interaktiv o'yinlar va simulyatsiyalar kabi turli xil shakldagi materiallar mavjud.

Xususan, "Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish: o'quv qo'llanmalarining nazariyasi va amaliyoti" (Mualliflar jamoasi, 2020) asarida ta'kidlanishicha, mantiqiy fikrlashni o'qitishda muhim vositalardan biri bu - o'quvchilarni turli xil fikrlash jarayonlarida ishtirok etishga undovchi masalalar to'plamidir. Bu masalalar real hayotiy vaziyatlar bilan bog'liq bo'lishi va o'quvchilarning mantiqiy xulosa yuritish, sabablarni tahlil qilish va muammolarni hal qilish kabi ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Shuningdek, zamonaviy ta'limda raqamli resurslardan, jumladan, ta'limiy o'yinlar va dasturlardan foydalanish, mantiqiy fikrlash qobiliyatini oshirishda muhim o'rin tutadi. Raqamli ta'lim platformalari va o'yinlashtirilgan ilovalar o'quvchilarni mantiqiy masalalarni hal qilishda yanada faol ishtirok etishga undaydi va ularning diqqatini uzoq vaqt davomida saqlashga yordam beradi.

Natijada, mantiqiy fikrlashni rivojlantirish uchun o'quv materiallari va resurslarini tanlashda, ularning o'quvchilarning yoshiga, qiziqishlariga va ta'lim darajasiga mos kelishi hamda ularni mantiqiy fikrlash jarayonlariga jalb qilishi muhimdir. Bu materiallar o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi va ularni real hayotiy muammolarni hal qilishga tayyorlaydi.

Muammoli vaziyatlarni hal qilish metodi o'quvchilarga real hayotiy vaziyatlarni tahlil qilish va ularni hal etish uchun mantiqiy yondashuvlarni qo'llash imkonini beradi. Guruhda ishlash esa, o'quvchilarga turli fikrlar almashinuvi orqali muammolarga ko'p qirrali yechimlar topishga yordam beradi. Munozaralar, o'z navbatida, o'quvchilarni o'z fikrlarini ifodalashga va boshqalarning fikrlarini tinglashga undaydi, bu esa mantiqiy fikrlashni yanada chuqurlashtirishga xizmat qiladi. O'yinlar asosidagi ta'lim metodlari esa, o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda qiziqish va motivatsiyani oshiradi.

Shu bilan birga, tadqiqotda ta'kidlanishicha, interaktiv metodlarni qo'llashda o'qituvchining roli juda muhimdir. O'qituvchi, o'quvchilarni mantiqiy fikrlashga undovchi savollar berishi, muhokama jarayonlarini boshqarishi va o'quvchilarning mantiqiy xulosalar chiqarish jarayonlarini qo'llab-quvvatlashi lozim. Natijada, bu interaktiv metodlar o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini ancha samarali rivojlantirishga yordam beradi va ularni hayotda duch keladigan turli muammolarni hal etishga tayyorlaydi.

O'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishda o'yinlar va amaliy mashqlar muhim o'rin tutadi, chunki ular nafaqat ta'lim jarayonini qiziqarli va jalb qiluvchi qiladi, balki o'quvchilarga murakkab muammolarni hal qilish, xulosa chiqarish va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini ham beradi. O'yinlar va amaliy mashqlar orqali ta'lim olish, o'quvchilarni o'rganish jarayoniga faol jalb qiladi va ularning diqqatini saqlashga yordam beradi, bu esa o'z navbatida mantiqiy fikrlashni yanada samarali rivojlantirishga imkon beradi.

Bundan tashqari, o'yinlar va amaliy mashqlar o'quvchilarga turli fikrlash usullarini sinab ko'rish, o'zaro hamkorlik qilish va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Bu jarayonlar o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy

fikrlash qobiliyatlarini ham rivojlantiradi, ularni yangi g'oyalar yaratishga va mavjud muammolarni yangicha yechimlar bilan hal qilishga undaydi.

Umuman olganda, o'yinlar va amaliy mashqlar o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ular o'quvchilarning fikrlash jarayonlarini faollashtiradi, nazariy bilimlarni amaliyotga tadbiiq etish ko'nikmalarini rivojlantiradi va ularning umumiy o'quv faoliyatini yanada samarali va ma'noli qiladi.

XULOSA

Maqolada keltirilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini muvaffaqiyatli shakllantirish uchun qator pedagogik shart-sharoitlarni ta'minlash zarur. Bular orasida eng muhimi – ta'limiy muhitni qo'llab-quvvatlash, o'qitish metodlarining samaradorligi, interaktiv va amaliy mashqlar bilan ishlash, shuningdek, o'quv materiallarining sifati va mosligidir. O'qituvchilar uchun zarur bo'lgan professional kompetensiyalar o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda kalit omil hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari va dasturiy ta'minotlar esa bu jarayonni yanada samarali va interaktiv qilish imkonini beradi. Natijada, o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantirish, ularning umumiy o'quv faoliyatida muhim rol o'ynaydi va kelajakda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlariga asos soladi.

ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. Sanjar, Q. (2023). BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARNI MANTIQUIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISH USULLARI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(18), 447-451.
2. Zuhra, J. R. (2023). TANQIDIY FIKRLASH ORQALI O'QUVCHILARNING YOZISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH. *Involta Scientific Journal*, 2(3), 71-74.
3. Qobilova, M. A. (2023). BOSHLANG'ICH TA'LIMDA ANIQ VA TABIIY FANLAR INTEGRATSIYASI ASOSIDA MANTIQUIY FIKRLASHGA O'RGATISH. *RESEARCH AND EDUCATION*, 2(4), 339-342.